

"...

II- İTİRAZIN GEREKÇESİ

Başvuru kararının gerekçe bölümü şöyledir:

'Vergi Ödevi' 1982 Anayasası'nın 'Temel Hak ve Ödevler' başlıklı ikinci kısmının 'Siyasi Hak ve Ödevler' başlıklı dördüncü bölümünde 73. madde numarasıyla düzenlenmiştir. Anılan maddenin 3. fıkrasında; vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin kanunla konulup, değiştirileceği veya kaldırılacağı, 4. fıkrasında ise; vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülüklerin muaflik, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisinin Bakanlar Kuruluna verilebileceği öngörülmüştür.

1982 Anayasası'nın 91. maddesinin 1. fıkrasında ise Türkiye Büyük Millet Meclisinin, Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verebileceği, ancak sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemeyeceği hükmü yer almıştır.

Yukarıda yer verilen Anayasa hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden sıkıyönetim ve olağanüstü hal kanun hükmünde kararnameleri haricinde düzenlenen kanun hükmünde kararnameler ile vergi, resim ve harç benzeri mali yükümlülüklerin konulamayacağı, değiştirilemeyeceği ve kaldırılamayacağı, bu yükümlülüklerin ancak ve ancak kanunla veya sıkıyönetim ve olağanüstü hal kanun hükmünde kararnameleri ile konulup, değiştirileceği veya kaldırılacağı anlaşılmaktadır. Bu durum aynı zamanda verginin kanuniliğini de ifade etmektedir.

Vergilendirme yetkisinin sınırlandırılması, anayasal demokrasinin gelişimiyle paralellik arz eder. Vergilendirme yetkisinin sınırlandırılmasının en temel aracından birisi olan verginin yasallığı ilkesi, tarihi süreç içerisinde demokratik mücadelenin bir sonucu olarak bugünkü anayasal konumunu kazanmıştır. Vergilendirmeye ilişkin düzenlemelerin halkoyu ile seçilen parlamento tarafından kanunla yapılması ile vergilemede keyfiliğin yerini temsil, hukukun üstünlüğü ve hukuki güvenlik almıştır. Başka bir deyişle, verginin yasallığı ilkesi, keyfi ve takdirli uygulamaları önleyecek ilkelerin kanunda yer alması zorunluluğunu getirerek bireyin temel hak ve hürriyetlerini devlete karşı korur. Bu kapsamda; vergide yasallık ilkesi, vergiyi doğuran olayın, verginin konusunun, matrahının ve oranının kanun ile belirlenmesini gerektirmektedir.

Öte yandan; verginin yasallığı ilkesi kamu gücüne dayalı olarak getirilen bütün mali yükümlülükleri kapsar. Bir başka deyişle, verginin yanında, resim, harç ve benzeri yükümlülükler de bu ilkenin kapsamındadır.

Anayasa Mahkemesi'nin 18.7.1994 gün ve E:1994/46, K:1994/57 sayılı kararında da belirtildiği üzere, vergi ve malî yükümlülüklerin kanunla konulmasını öngören 73. madde, malî yükümlülüğün yalnızca yasa ile konulabileceği ve yasanın hiçbir şekilde bu konuda yürütme organını ve idareyi yetkili kılamayacağı anlamındadır.

Yukarıda da açıklandığı üzere uyuşmazlığımızda uygulanacak norm niteliğinde olan 552 sayılı Yaş Sebze ve Meyve Ticaretinin Düzenlenmesi ve Toptancı Halleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin Belediye ve İşletme Payı başlıklı 17. maddesinde yer alan 'Toptancı hallerde satılan malların toptan satış bedelinin % 2'sini geçmemek şartıyla belediye meclislerince düzenlenecek tarife göre belediye payı tahsil edilir. Bu şekilde tahsil edilen paylardan en az % 10'u, izleyen yıl belediye bütçesine toptancı hal ihtiyaçları için harcanmak üzere ödenek olarak konur ve yalnız bu amaçla harcanır.

Gerçek ve tüzel kişilerce kurulacak özel toptancı hallerde malların satış bedelinin % 2'sini geçmemek üzere birinci fıkrada belirtilen esaslar çerçevesinde belirlenen belediye payı, işletme payı olarak hal işletmecisi tarafından tahsil olunur ve bunun yarısı belediye payı olarak ilgili belediyeye ödenir.

Üretildiği il veya ilçe dışına sevk edilen mallar satışa sunulacağı yer haline girer ve bunlardan alınacak belediye payı, malın satışa sunulduğu yer belediyesince tahsil edilir. Malın sevkியatında, sevk veya taşıma irsaliyesi veya ziraat odası kaydı belgelerinden birinin bulunması ve kontroller sırasında ibrazı zorunludur. Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde toptancı hal dışında malların toptan veya her ne şekilde olursa olsun toptancı halden satın alınmadan perakende satışa sunulduğunun tespiti halinde, malların toptancı hale girişi sağlanarak hal müdürlüğünce açık artırma ile satışı yapılır veya yaptırılır. Bu durumda belediye veya işletme payı yüzde yirmibeş olarak uygulanır.

Üçüncü fıkra çerçevesinde görevlilerce yakalanan malların hal müdürlüğünce satılarak elde edilen hasılatından alınacak belediye payının yarısı malları yakalayan görevliler arasında eşit oranda ödül olarak dağıtılır.

Hal müdürlüğü, üçüncü fıkraya göre malın hale girişi ve satışı ile ilgili olarak yapılacak işlemleri hakem kurulunun belirlediği esaslar çerçevesinde düzenlemeye yetkili ve görevlidir. Belediye sınırları ve mücavir alanlar içerisinde toptan veya perakende mal satmak üzere münhasıran fatura veya müstahsil makbuzu ile üreticilerden mal satın alanlar satış işlemine başlamadan önce bunları fatura veya müstahsil makbuzu örnekleriyle toptancı hal müdürlüklerine bildirmek zorundadırlar. Bu durumda malların toptancı hale girişi yapılmaz ve fatura veya müstahsil makbuzunda gösterilen bedel üzerinden % 15 oranında belediye payı tahsil olunur. Bildirim yükümlülüğünün ilgililerce yerine getirilmemesi veya miktar ve değer yönünden gerçeğe aykırı bildirimde bulunulması hallerinde, belediye payı malların hakem kurullarınca tespit edilecek gerçek değer ve miktarları üzerinden % 30 oranında uygulanır.'hükmü ilgili mükelleflere vergi, resim ve harç benzeri mali yükümlülük getirilmektedir.

Uyuşmazlığa konu belediye payı; vergi, resim ve harç adı altında tahsil edilmemekle birlikte ilgililere mali külfetler getirdiği kuşkusuzdur. Bu bakımdan belediye payı adı altında tahsil edilen tutarların vergi, resim ve harç benzeri mali yükümlülüklerdendir ve ne kanunla ne de sıkıyönetim ve olağanüstü hal kanun hükmünde kararnamelerine konu edilmiştir. Anılan düzenleme olağan dönem kanun hükmünde kararnamesine konu edilmiştir.

Vergilendirme konusunda Bakanlar Kuruluna yasama organı tarafından Anayasanın 73. maddesinin 4. fıkrasında açıklandığı şekilde sadece 'Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflik, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi' verilebilir. Bunun dışında vergi, resim ve harç benzeri mali yükümlülük getirme yetkisi verilmesi yürürlükte bulunan

1982 Anayasası'na göre mümkün değildir. Aksi takdirde, anayasal demokrasinin gelişiminde bir mihenk taşı niteliğinde olan verginin yasallığı ilkesi zedelenmiş olur ve bunun sonucu olarak da, bireylerin temel hak ve hürriyetlerinin, takdiri ve keyfi idare uygulamalarından korunması olanaksız hale gelir.

Sonuç olarak; vergi, resim ve harç benzeri mali yükümlülük doğuran 552 sayılı Yaş Sebze ve Meyve Ticaretinin Düzenlenmesi ve Toptancı Halleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükmü, 1982 Anayasası'nın 91. maddesinin 1. fıkrasında yer alan 'Türkiye Büyük Millet Meclisi, Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verebilir. Ancak sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevler kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemez.' hükmü 1982 Anayasası'nın 73. maddesinin 3. fıkrasındaki 'Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.' hükmüne aykırı bulunmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 152. ve bir davaya bakmakta olan mahkemenin, o dava sebebiyle uygulanacak olan bir kanun hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına götüren görüşünü açıklayan kararı ile Anayasa Mahkemesine başvurusu gerektiğini düzenleyen 2949 sayılı Kanun'un 28. maddesinin 1. fıkrası gereğince 552 sayılı Yaş Sebze ve Meyve Ticaretinin Düzenlenmesi ve Toptancı Halleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 'Belediye ve İşletme Payı' başlıklı 17. maddesi hükmünün, 1982 Anayasası'nın 91. ve 73. maddesine aykırı olduğu kanaati ile bu hükmün iptali ve bakılan davalar açısından bu hükmün uygulanmasından doğacak sonradan giderilmesi güç veya olanaksız durum ve zararların önlenmesi için iptali istenilen hükmün yürürlüğünün durdurulması istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulmasına ve dosyadaki belgelerin onaylı birer örneklerinin Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilmesine, 23.12.2009 tarihinde karar verildi."